YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

21 päivänä heinäkuuta 2005 *

Asiassa C-71/04,

jossa on kyse EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Tribunal Supremo (Espanja) on esittänyt 22.12.2003 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 16.2.2004, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Administración del Estado

vastaan

Xunta de Galicia,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. Rosas sekä tuomarit J.-P. Puissochet, S. von Bahr, U. Lõhmus ja A. Ó Caoimh (esittelevä tuomari),

* Oikeudenkäyntikieli: espanja.

julkisasiamies: F. G. Jacobs,
kirjaaja: R. Grass,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Xunta de Galicia, edustajanaan abogado J. Rodríguez González,

— Espanjan hallitus, asiamiehenään M. Muñoz Pérez,

— Alankomaiden hallitus, asiamiehinään C. M. Wissels ja H. G. Sevenster,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään V. Kreuschitz ja J. L. Buendía Sierra,

kuultuaan julkisasiamiehen 26.5.2005 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan (josta on tullut EY 88 artiklan 3 kohta) tulkintaa, jotta voitaisiin täsmentää tämän määräyksen ensimmäisen virkkeen mukaisen ennakkoilmoitusvelvollisuuden ulottuvuutta sellaisten tukien osalta, jotka myönnetään laivojen rakentamiseen ja muuntamiseen ja jotka eivät kuulu laivanrakennusteollisuudelle myönnettävästä tuesta 21 päivänä joulukuuta 1990 annetun neuvoston direktiivin 90/684/ETY (EYVL L 380, s. 27) soveltamisalaan.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Administración del Estado ja Xunta de Galicia ja joka koskee 23.6.1994 annettua asetusta nro 217/1994 (Diario Oficial de Galicia nro 133, 12.7.1994, s. 4663; jäljempänä asetus nro 217/1994), jolla Consejo de Gobierno de la Communidad Autónoma de Galicia (Galician itsehallintoalueen aluehallitus) on hyväksynyt järjestelmän tukien myöntämiseksi laivojen rakentamiseen ja muuntamiseen Galiciassa. Administración del Estado on vaatinut kyseisen asetuksen kumoamista erityisesti sillä perusteella, että kyseinen järjestelmä perustettiin perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdassa määrätyn ennakkoilmoitusvelvollisuuden vastaisesti.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yhteisön lainsäädäntö

Perustamissopimuksen määräykset

3 EY:n perustamissopimuksen 92 artiklassa (josta on muutettuna tullut EY 87 artikla) määrätään seuraavaa:

"1. Jollei tässä sopimuksessa toisin määrätä, jäsenvaltion myöntämä taikka valtion varoista muodossa tai toisessa myönnetty tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa, ei sovellu yhteismarkkinoille, siltä osin kuin se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

— —

3. Yhteismarkkinoille soveltuvana voidaan pitää:

— —

c) tukea tietyn taloudellisen toiminnan tai talousalueen kehityksen edistämiseen, jos tuki ei muuta kaupankäynnin edellytyksiä yhteisen edun kanssa ristiriitaisella tavalla

— —

e) muuta tukea, josta neuvosto päättää määräenemmistöllä komission ehdotuksesta."

4 Perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdassa määrätään seuraavaa:

"Komissiolle on annettava tieto tuen myöntämistä tai muuttamista koskevasta suunnitelmasta niin ajoissa, että se voi esittää huomautuksensa. Jos komissio katsoo, että tällainen suunnitelma ei 92 artiklan mukaan sovellu yhteismarkkinoille, se aloittaa 2 kohdassa tarkoitetun menettelyn viipymättä. Jäsenvaltio, jota asia koskee, ei saa toteuttaa ehdottamiaan toimenpiteitä, ennen kuin menettelyssä on annettu lopullinen päätös."

5 EY:n perustamissopimuksen 94 artiklassa (josta on tullut EY 89 artikla) määrätään seuraavaa:

"Neuvosto voi määräenemmistöllä komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamenttia kuultuaan antaa aiheelliset asetukset 92 ja 93 artiklan soveltamisesta ja etenkin vahvistaa ne edellytykset, joilla 93 artiklan 3 kohtaa sovelletaan, sekä ne tukimuodot, joihin tätä menettelyä ei sovelleta."

Direktiivi 90/684

6 Direktiivissä 90/684, jonka soveltamista on jatkettu laivanrakennusteollisuudelle myönnettävästä tuesta 22 päivänä joulukuuta 1995 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 3094/95 (EYVL L 332, s. 1), annetaan erityisesti perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan e alakohdan nojalla tämän toimialan tukiin sovellettavia erityissääntöjä, jotka muodostavat poikkeuksen perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa ilmaistusta yleisestä kiellosta.

7 Kyseisen direktiivin 1 artiklan a ja b alakohdassa säädetään seuraavaa:

"Tässä direktiivissä tarkoitetaan

a) laivanrakennuksella

seuraavien metallikokkaisten valtamerialusten (laivojen) rakentamista yhteisössä:

— henkilöiden tai tavaroiden kuljetukseen tarkoitetut, bruttovetoisuudeltaan vähintään 100 tonnia olevat kauppalaivat

— bruttovetoisuudeltaan vähintään 100 tonnia olevat kalastusalukset

— bruttovetoisuudeltaan vähintään 100 tonnia olevat ruoppauskoneet tai muut merirakennustyöalukset, lukuun ottamatta porauslauttoja

— tehokkuudeltaan vähintään 365 kW olevat hinaajat

b) laivojen muuntamisella

edellä a alakohdassa määriteltyjen bruttovetoisuudeltaan vähintään 1 000 tonnin metallikokkaisten valtamerialusten muuntamista, sillä ehdolla, että suoritettavat työt saavat aikaan huomattavan muutoksen täyttökaaviossa, kokassa, käyttövoimajärjestelmissä tai matkustajatiloissa."

8 Saman direktiivin 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä alakohdassa säädetään, että kaikkia laivanvarustamoille tai kolmansille osapuolille tarkoitettuja tukimuotoja, jotka ovat käytettävissä laivanrakennukseen tai laivojen muuntamiseen myönnettävänä tukena, koskevat tämän direktiivin 11 artiklassa säädetyt ilmoitussäännöt.

9 Tämän direktiivin 4–10 artiklassa säädetään niistä poikkeusedellytyksistä, jotka laivojen rakentamiseen ja muuntamiseen myönnettävien toimintatukien ja rakennemuutostukien on täytettävä, jotta niitä voitaisiin pitää yhteismarkkinoille soveltuvina.

10 Direktiivin 90/684 11 artiklassa säädetään seuraavaa:

"1. Euroopan talousyhteisön perustamissopimuksen 92 ja 93 artiklan määräysten lisäksi tässä direktiivissä tarkoitetut laivanrakennus-, muunto- ja korjausyrityksille myönnettävät tuet ovat 2 kohdassa tarkoitettujen erityisilmoitussääntöjen alaisia.

2. Jäsenvaltiot ilmoittavat ennakolta komissiolle eivätkä ryhdy toteuttamaan ilman sen lupaa

a) mitään tässä direktiivissä tarkoitettua tukiohjelmaa, olipa kyse uudesta tai jo olemassa olevasta tukiohjelmasta tai jo olemassa olevan tukiohjelman muutoksesta

b) mitään päätöstä soveltaa tämän direktiivin tarkoittamiin yrityksiin yleistä tai alueellista tukiohjelmaa

c) mitään 4 artiklan 5 kohdan toisessa alakohdassa ja 7 kohdassa tarkoitetun yksittäisen tukiohjelman soveltamista, kun komissio on erityisesti niin määrännyt antaessaan luvan kyseiselle tukiohjelmalle."

Kansallinen lainsäädäntö

11 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että asetuksen nro 217/1994 tarkoituksena on sen johdanto-osan mukaan säännellä "tukijärjestelmää, jolla pyritään edistämään Galician laivanrakennusalaa säätämällä laivojen rakentamiseen ja muuntamiseen myönnettävistä tuista, jotka on tarkoitettu sellaisille valtamerialuksille, jotka niiden bruttovetoisuuden, hinaajien osalta tehon, niiden kokassa käytettävän materiaalin, niiden tyypin ja koon ja/tai niiden rakentamiseen tai muuntamiseen liittyvien erityispiirteiden vuoksi eivät voi saada direktiivissä [90/684] säädettyjä tukia — — ".

12 Kyseisen asetuksen 2 §:ssä säädetään seuraavaa:

"Tämän asetuksen mukaan laivanrakennusala koostuu niistä galicialaisista laivanrakennusyrityksistä, joilla on lupa rakentaa bruttovetoisuudeltaan enintään 100 tonnin metallikokkaisia aluksia."

13 Saman asetuksen 3 §:ssä täsmennetään seuraavaa:

"Rakentamisella tarkoitetaan seuraavien metallikokkaisten valtamerialusten (laivojen) rakentamista, jotka ovat täysin 2 §:ssä tarkoitettujen yritysten rakentamia:

a) henkilöiden ja/tai tavaroiden kuljetukseen tarkoitetut, bruttovetoisuudeltaan enintään 100 tonnia olevat kauppalaivat

b) bruttovetoisuudeltaan enintään 100 tonnia olevat kalastusalukset

c) bruttovetoisuudeltaan enintään 100 tonnia olevat ruoppauskoneet tai muut merirakennustyöalukset, lukuun ottamatta porauslauttoja

d) tehokkuudeltaan alle 365 kW olevat hinaajat."

14 Asetuksen nro 217/1994 4 §:ssä säädetään seuraavaa:

"Muuntamisella tarkoitetaan sellaisten 39 §:ssä tarkoitettujen valtamerialusten muuntamista, jotka muuntamisen jälkeen ovat bruttovetoisuudeltaan enintään 1 000 tonnia, mikäli suoritettavat työt saavat aikaan huomattavan muutoksen kokassa, käyttövoimajärjestelmissä ja/tai sähkökeskuksessa, täyttökaaviossa ja matkustajien kuljetukseen tarkoitettujen alusten matkustajatiloissa, tai muuntamista, jolla pyritään parantamaan kalastusjärjestelmiä sekä työolosuhteita ja turvallisuutta niin alusten perässä kuin niiden keulassakin olevien kalaverkkojen osalta."

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

15 Vuonna 1994 Administración del Estado nosti Tribunal Superior de Justicia de Galiciassa kanteen asetuksen nro 217/1994 kumoamiseksi muun muassa sillä perusteella, että kyseinen asetus oli annettu valtiontukia koskevien yhteisön säännösten ja määräysten vastaisesti.

16 Tämä tuomioistuin hylkäsi kanteen 16.12.1996 antamallaan tuomiolla, koska se katsoi, että perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdassa ei määrätä velvollisuudesta ilmoittaa etukäteen komissiolle sellaisista asetuksessa nro 217/1994 säädetyn kaltaisista tukijärjestelmistä, jotka eivät kuulu direktiivin 90/684 soveltamisalaan ja joita on näin ollen pidettävä yhteismarkkinoille soveltuvina.

17 Administración del Estado valitti tästä tuomiosta Tribunal Supremoon. Valituksensa tueksi se väittää muun muassa, että asetus nro 217/1994 annettiin yhtäältä perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdassa määrätyn ennakkoilmoitusvelvollisuuden ja toisaalta direktiivin 90/684 11 artiklassa säädettyjen erityisilmoitussääntöjen vastaisesti.

18 Ennakkoratkaisupyynnössään Tribunal Supremo toteaa yhtäältä, että direktiivin 90/684 sanamuoto näyttää viittaavan siihen, että perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdassa määrätty ennakkoilmoitusvelvollisuus koskee ainoastaan niitä laivojen rakentamiseen ja muuntamiseen myönnettäviä tukia, jotka kuuluvat kyseisen direktiivin soveltamisalaan, mistä voidaan päätellä a contrario, että tätä ilmoitusvelvollisuutta ei sovelleta sellaisiin laivojen rakentamiseen ja muuntamiseen myönnettäviin tukiin, jotka eivät kyseiseen soveltamisalaan kuulu. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pitää lähtökohtanaan sitä, että nämä viimeksi mainitut tuet eivät vaikuta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla, ja katsoo, että kyseisiä tukia voidaan siksi pitää yhteismarkkinoille soveltuvina. Tribunal Supremo toteaa toisaalta, että päinvastoin voitaisiin väittää, että direktiivin 90/684 tarkoituksena ei ole vapauttaa jäsenvaltioita perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan mukaisesta ennakkoilmoitusvelvollisuudesta, joten tätä velvollisuutta sovelletaan myös niihin tukiin, jotka eivät kuulu kyseisen direktiivin soveltamisalaan.

19 Näin ollen Tribunal Supremo on päättänyt esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Sallitaanko EY — — 87 artiklan — — 1 kohdassa ja 3 kohdan c ja [e] alakohdassa ja EY — — 88 artiklan — — 3 kohdassa, luettuna yhdessä — — direktiivin 90/684 kanssa, sellaisten kansallisten säännösten — kuten — — asetuksen nro 217/1994 säännösten — antaminen, joilla luodaan 'uusi tukijärjestelmä' laivanrakennuksen ja laivojen muuntamisen erityisalalle, eli sektorille, joka ei kyseessä olevien laivojen bruttovetoisuuden, tehon tai muiden kyseisten laivojen ominaisuuksien vuoksi kuulu direktiivin 90/684 soveltamisalaan, ilman ennakkoilmoitusta komissiolle?"

Ennakkoratkaisukysymys

20 Asiakirja-aineistosta ilmenee, että vaikka ennakkoratkaisukysymyksessä viitataankin EY:n perustamissopimuksen 92 artiklaan (josta on tullut EY 87 artikla), ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy yhteisöjen tuomioistuimelta EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdassa (josta on tullut EY 88 artiklan 3 kohta) määrätyn ennakkoilmoitusvelvollisuuden ulottuvuudesta. Kysymyksellään kyseinen tuomioistuin tiedustelee, koskeeko tämä velvollisuus sellaista uutta tukijärjestelmää, jossa laivojen rakentamiseen ja muuntamiseen myönnettävät tuet eivät kuulu direktiivin 90/684 soveltamisalaan.

21 Tämän osalta on palautettava mieleen, että kyseisessä 93 artiklassa määrätään erityisestä menettelystä, jonka mukaisesti komissio seuraa jatkuvasti valtiontukia ja valvoo niitä. Uusien tukien osalta tämän artiklan 3 kohdassa määrätään ennakkomenettelystä, jonka noudattamatta jättämisestä seuraa, ettei mitään tukea voida pitää sääntöjen mukaisesti myönnettynä. Kyseisessä 3 kohdassa määrätään

erityisesti, että komissiolle on annettava tieto tuen myöntämistä tai muuttamista koskevasta suunnitelmasta niin ajoissa, että se voi esittää huomautuksensa, eikä jäsenvaltio, jota asia koskee, saa toteuttaa ehdottamiaan toimenpiteitä, ennen kuin menettelyssä on annettu lopullinen päätös.

22 Tästä seuraa, kuten yhteisöjen tuomioistuin jo on katsonut, että tuen myöntämistä tai muuttamista koskevat suunnitelmat on perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan ensimmäisen virkkeen nojalla ilmoitettava komissiolle ennen niiden toteuttamista (ks. mm. asia C-367/95 P, komissio v. Sytraval ja Brink's France, tuomio 2.4.1998, Kok. 1998, s. I-1719, 35 kohta; asia C-295/97, Piaggio, tuomio 17.6.1999, Kok. 1999, s. I-3735, 44 kohta ja asia C-278/00, Kreikka v. komissio, tuomio 29.4.2004, Kok. 2004, s. I-3997, 30 kohta).

23 Perustamissopimuksen 94 artiklan mukaan neuvosto voi kuitenkin asetuksella vahvistaa ne tukimuodot, joihin tätä ilmoitusmenettelyä ei sovelleta.

24 Xunta de Galicia väittää käsiteltävänä olevassa asiassa, että asetuksella nro 217/1994 säädettyä tukijärjestelmää ei perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan mukaan tarvinnut ilmoittaa komissiolle, koska kyseinen järjestelmä koskee nimenomaan sellaisia laivojen rakentamiseen ja muuntamiseen myönnettäviä tukia, jotka eivät kuulu direktiivin 90/684 soveltamisalaan.

25 Tämän osalta on kuitenkin todettava, että kun asetus nro 217/1994 annettiin, missään perustamissopimuksen 94 artiklan nojalla annetussa asetuksessa ei

vapautettu laivojen rakentamiseen ja muuntamiseen myönnettäviä tukia ilmoitusmenettelystä, josta määrätään perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdassa.

26 Erityisesti on todettava komission tavoin, että direktiivi 90/684 ei sisällä tällaista vapautusta koskevia säännöksiä ja että se ei voi sellaisia sisältääkään, koska tämän direktiivin perustana ei ole perustamissopimuksen 94 artikla vaan kyseisen perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan e alakohta, jossa sallitaan ainoastaan neuvoston päättää, että tiettyjä tukimuotoja voidaan pitää yhteismarkkinoille soveltuvina. Direktiivissä 90/684 ei mitenkään vapauteta ilmoitusmenettelystä sellaisia laivanrakennukseen myönnettäviä tukia, jotka kuuluvat sen soveltamisalaan, vaan päinvastoin sen 11 artiklan 1 kohdassa säädetään "[erityisilmoitussäännöistä]", joita on sovellettava "perustamissopimuksen 92 ja 93 artiklan määräysten lisäksi".

27 On kyllä katsottava, että koska asetuksessa nro 217/1994 tarkoitetut tuet eivät kuulu direktiivin 90/684 soveltamisalaan, kyseisen asetuksen osalta ei tarvinnut soveltaa tämän direktiivin mukaisia erityisilmoitussääntöjä.

28 Tämä seikka ei kuitenkaan ole mitenkään omiaan kyseenalaistamaan sitä, että koska perustamissopimuksen 94 artiklan nojalla ei ole annettu asetusta laivojen rakentamiseen ja muuntamiseen myönnettävien tukien vapauttamiseksi kyseisen perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan mukaisesta ilmoitusmenettelystä, tätä menettelyä sovelletaan edelleen kyseisiin tukiin, mukaan lukien niihin tukiin, jotka eivät kuulu kyseisen direktiivin soveltamisalaan.

29 Lisäksi on todettava, että koska direktiivin 90/684 11 artiklan 1 kohdan mukaan sellaiset laivojen rakentamiseen ja muuntamiseen myönnettävät tuet, jotka kuuluvat kyseisen direktiivin soveltamisalaan, ovat sellaisten ilmoitussääntöjen alaisia, joita sovelletaan perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan mukaisten sääntöjen lisäksi, tästä seuraa sitäkin suuremmalla syyllä, että niihin tämän toimialan tukiin, jotka eivät kyseiseen soveltamisalaan kuulu, sovelletaan puolestaan edelleen pelkästään tämän viimeksi mainitun määräyksen mukaista ilmoitusmenettelyä.

30 Xunta de Galicia kuitenkin katsoo, että koska kooltaan suurille aluksille myönnettävien tiettyjen tukien yhteensoveltuvuus yhteismarkkinoiden kanssa tunnustetaan direktiivissä 90/684, se, ettei tässä direktiivissä ole säännöksiä kooltaan pienemmille aluksille mahdollisesti myönnettävistä tuista, voisi merkitä sitä, että tällaiset toimet eivät vaikuta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Xunta de Galician mukaan kyseistä direktiiviä on siksi tulkittava siten, että siinä tunnustetaan implisiittisesti laivojen rakentamiseen ja muuntamiseen myönnettävien tukien yhteensoveltuvuus yhteismarkkinoiden kanssa sellaisten alusten osalta, joiden bruttovetoisuus tai teho alittavat saman direktiivin 1 artiklassa säädetyt rajat, koska tässä direktiivissä tavallaan säädetään näiden alusten osalta erityisestä de minimis -säännöstä.

31 On kuitenkin todettava, että toisin kuin Xunta de Galicia väittää, valtiontuen mahdollinen yhteensoveltuvuus yhteismarkkinoiden kanssa ei ole sellaisenaan omiaan vaikuttamaan velvollisuuteen ilmoittaa tällaisesta tuesta etukäteen komissiolle perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan nojalla. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan nimittäin sellaisesta myöhemmin tehtävästä komission lopullisesta päätöksestä, jossa tuet todetaan yhteismarkkinoille soveltuviksi, ei seuraa, että perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan vastaisesti ilmoittamatta jätettyjen tukitoimien toteuttaminen korjaantuisi jälkikäteen (asia C-354/90, Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires ja Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon, tuomio 21.11.1991, Kok. 1991, s. I-5505, Kok. Ep. XI, s. I-495, 16 ja 17 kohta sekä yhdistetyt asiat C-261/01 ja C-262/01, Van Calster ym., tuomio 21.10.2003, Kok. 2003, s. I-12249, 62 ja 63 kohta).

32 Sitä vastoin on palautettava mieleen, että ainoastaan perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa tarkoitetut valtiontuet ovat perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan mukaisen ilmoitusmenettelyn alaisia (yhdistetyt asiat 91/83 ja 127/83, Heineken Brouwerijen, tuomio 9.10.1984, Kok. 1984, s. 3435, 11 kohta). Perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa kuitenkin määrätään, että jotta toimenpide voitaisiin luokitella valtiontueksi, sen on muun muassa oltava omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan (ks. vastaavasti asia C-280/00, Altmark Trans ja Regierungspräsidium Magdeburg, tuomio 24.7.2003, Kok. 2003, s. I-7747, 74 ja 75 kohta sekä asia C-172/03, Heiser, tuomio 3.3.2005, Kok. 2005, s. I-1627, 27 kohta).

33 Kansallisten tuomioistuinten tehtävänä on tulkita ja soveltaa perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun valtiontuen käsitettä sen selvittämiseksi, oliko sellaiseen valtiontukeen, joka on myönnetty ottamatta huomioon tämän artiklan 3 kohdan mukaista ennakkovalvontamenettelyä, sovellettava tätä menettelyä vai ei (asia C-44/93, Namur-Les assurances du crédit, tuomio 9.8.1994, Kok. 1994, s. I-3829, 16 kohta).

34 Tämän osalta on ensinnäkin todettava, että sellaiset laivanrakennukseen myönnettävät tuet, jotka kuuluvat direktiivin 90/684 soveltamisalaan, vaikuttavat jäsenvaltioiden väliseen kauppaan perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla. Direktiivi 90/684 nimittäin annettiin perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan e alakohdan nojalla, jonka mukaan yhteismarkkinoille soveltuvina voidaan pitää tukia, jotka kuuluvat neuvoston päätöksellä määritettyihin ryhmiin. Silloin kun kyse on mainitun määräyksen nojalla annetuissa poikkeussäännöksissä tarkoitetuista tuista, nämä tuet ovat periaatteessa lähtökohtaisesti yhteismarkkinoille soveltumattomia, ja niiden voidaan katsoa soveltuvan yhteismarkkinoille vain sillä edellytyksellä, että ne täyttävät mainitun tukijärjestelmän hyväksymispäätökseen sisältyvät poikkeamisen ehdot (yhdistetyt asiat C-356/90 ja C-180/91, Belgia v. komissio, tuomio 18.5.1993, Kok. 1993, s. I-2323, 30 ja 33 kohta; asia C-400/92, Saksa v. komissio, tuomio 5.10.1994, Kok. 1994, s. I-4701, 15 kohta ja asia C-36/00, Espanja v. komissio, tuomio 21.3.2002, Kok. 2002, s. I-3243, 47 kohta).

35 Tästä seuraa, että koska nämä tuet ovat lähtökohtaisesti yhteismarkkinoille soveltumattomia, ne vastaavat perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun valtiontuen käsitettä, mikä merkitsee sitä, että ne vaikuttavat välttämättä jäsenvaltioiden väliseen kauppaan (ks. vastaavasti em. asia Espanja v. komissio, tuomion 48 kohta). Käsiteltävänä olevassa asiassa on näin ollen todettava, että muun muassa direktiivin 90/684 johdanto-osan 3., 6., 9. ja 14. perustelukappaleen mukaan tällä direktiivillä pyritään takaamaan telakoiden rehellinen kilpailu kansainvälisellä tasolla tukemalla kehittynyttä teknologiaa käyttävien laivojen rakentamista tehokkaan ja kilpailukykyisen laivanrakennuksen säilymiseksi Euroopassa.

36 Kuten Espanjan ja Alankomaiden hallitukset sekä komissio perustellusti katsovat, tämä toteamus ei kuitenkaan mitenkään merkitse sitä, että sellaiset laivanrakennukseen myönnettävät tuet, jotka eivät kuulu direktiivin 90/684 soveltamisalaan, olisivat puolestaan tukia, jotka eivät vaikuta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

37 Vaikka nimittäin perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan e alakohdassa annetaankin neuvostolle toimivalta päättää, mitä tukimuotoja voidaan pitää yhteismarkkinoille soveltuvina, siinä ei myönnetä komissiolle mitään toimivaltaa tulkita kyseisen perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohtaa (ks. vastaavasti asia C-110/03, Belgia v. komissio, tuomio 14.4.2005, Kok. 2005, s. I-2801, 58 kohta).

38 Näin ollen on katsottava, että kuten julkisasiamies perustellusti totesi ratkaisuehdotuksensa 28 kohdassa, direktiivin 90/684 antaessaan neuvostolla ei ollut toimivaltaa antaa komissiolle lupaa todeta, että tietyt laivanrakennuksen tuet eivät vaikuta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, minkä seurauksena nämä tuet eivät kuuluisi perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan mukaisen ilmoitusmenettelyn piiriin.

39 Käsiteltävänä olevassa asiassa ei ole mitenkään mahdotonta, että sellaiset tuet, joita kyseessä olevat paikallisviranomaiset myöntävät yrityksille, jotka suorittavat paikallisesti tai alueellisesti palveluja sellaisten laivojen rakentamiseksi tai muuntamiseksi, joiden bruttovetoisuus tai teho alittavat direktiivissä 90/684 säädetyt rajat, voivat kuitenkin vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

40 Kuten nimittäin yhteisöjen tuomioistuin jo on katsonut, perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdan soveltamisedellytys, jonka mukaan tuen on oltava omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, ei riipu siitä, ovatko tuotetut palvelut paikallisia tai alueellisia, tai siitä, kuinka merkittävää kyseinen toiminta on (em. asia Altmark Trans ja Regierungspräsidium Magdeburg, tuomion 82 kohta).

41 Ei ole myöskään olemassa tiettyä rajaa tai prosenttilukua, jonka alittavan toimenpiteen osalta voitaisiin katsoa, että sillä ei ole vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Tuen suhteellisen vähäinen merkitys tai tukea saavan yrityksen suhteellisen vaatimaton koko ei nimittäin a priori sulje pois sitä mahdollisuutta, että se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan (em. asia Altmark Trans ja Regierungspräsidium Magdeburg, tuomion 81 kohta; yhdistetyt asiat C-34/01—C-38/01, Enirisorse, tuomio 27.11.2003, Kok. 2003, s. I-14243, 28 kohta ja em. asia Heiser, tuomion 32 kohta).

42 Erityisesti on todettava, että suhteellisen vähäinenkin tuki voi vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, jos sillä alalla, jolla tuensaajayritykset toimivat, on kova kilpailu (ks. asia C-351/98, Espanja v. komissio, tuomio 26.9.2002, Kok. 2002, s. I-8031, 63 kohta ja asia C-298/00 P, Italia v. komissio, tuomio 29.4.2004, Kok. 2004, s. I-4087, 54 kohta).

43 Näin ollen on katsottava, että kun alalla on paljon pieniä yrityksiä, tuki, joka on yksittäistapauksessa suhteellisen pienikin mutta jonka kaikki kyseisen toimialan yritykset tai erittäin suuri osa niistä voi saada, voi vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen

kauppaan (ks. em. asia Espanja v. komissio, tuomio 26.9.2002, 64 kohta ja asia C-372/97, Italia v. komissio, tuomio 29.4.2004, Kok. 2004, s. I-3679, 57 kohta).

44 Lopuksi on todettava, että kun valtion myöntämä tai sen varoista myönnetty taloudellinen tuki vahvistaa yrityksen asemaa jäsenvaltioiden välisessä kaupassa muihin, kilpaileviin yrityksiin verrattuna, tuen on katsottava vaikuttavan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan (asia 730/79, Philip Morris v. komissio, tuomio 17.9.1980, Kok. 1980, s. 2671, Kok. Ep. V, s. 313, 11 kohta ja asia C-156/98, Saksa v. komissio, tuomio 19.9.2000, Kok. 2000, s. I-6857, 33 kohta).

45 Kun julkisia tukia myönnetään laivojen rakentamista tai muuntamista harjoittaville yrityksille, näiden yritysten palvelujen tarjonta voi pysyä ennallaan tai lisääntyä, minkä seurauksena muihin jäsenvaltioihin sijoittautuneiden yritysten mahdollisuudet tarjota tämän toimialan palvelujaan kyseisen valtion markkinoilla ovat vähäisemmät (ks. vastaavasti em. asia Altmark Trans ja Regierungspräsidium Magdeburg, tuomion 78 kohta).

46 Tässä tapauksessa asetuksen nro 217/1994 johdanto-osasta ilmenee lisäksi, että tällä asetuksella pyritään antamaan Galician telakoille, joiden asiakkaina on "niin kotimaisia kuin ulkomaisiakin kalastus- ja kauppa-aluksia sekä muita valtamerialuksia varustavia yrityksiä", mahdollisuus tarjota "niiden kilpailijoilla olevien kaltaisia rahoitustakeita ja -edellytyksiä".

47 Näin ollen on todettava, että koska ei ole mahdotonta, että kyseessä olevia tukia saavat Galician telakat kilpailevat toiseen jäsenvaltioon sijoittautuneiden telakoiden kanssa, perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdan soveltamisedellytyksen, joka koskee vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, on katsottava täyttyvän.

48 Tästä seuraa, että jos sellainen asetuksessa nro 217/1994 säädetyn kaltainen laivojen rakentamiseen ja muuntamiseen myönnettävien tukien järjestelmä, joka ei kuulu direktiivin 90/684 soveltamisalaan, on itsessään sellainen, että sen nojalla voidaan myöntää perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja valtiontukia, kyseisestä järjestelmästä on ilmoitettava etukäteen komissiolle perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan nojalla.

49 Mikäli tätä viimeksi mainittua määräystä rikotaan, kansallisten tuomioistuinten on tehtävä siitä kaikki päätelmät kansallisen oikeuden mukaisesti sekä niiden toimien pätevyyden osalta, joilla tukitoimet toteutetaan, että kyseisen määräyksen vastaisesti myönnetyn rahoitustuen takaisinperinnän osalta (ks. vastaavasti em. asia Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires ja Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon, tuomion 11 ja 12 kohta; em. asia Van Calster ym., tuomion 53 kohta ja asia C-345/02, Pearle ym., tuomio 15.7.2004, Kok. 2004, s. I-7139, 31 kohta). Erityisesti on katsottava, että jos tuki todetaan myönnetyn perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan viimeisen virkkeen vastaisesti, tämä aiheuttaa lähtökohtaisesti sen, että tuki on palautettava kansallisten menettelysääntöjen mukaisesti (asia C-39/94, SFEI ym., tuomio 11.7.1996, Kok. 1996, s. I-3547, 68 kohta).

50 Ennakkoratkaisukysymykseen on kaiken edellä esitetyn perusteella vastattava siten, että sellaisesta asetuksessa nro 217/1994 säädetyn kaltaisesta laivojen rakentamiseen ja muuntamiseen myönnettävien tukien järjestelmästä, joka ei kuulu direktiivin 90/684 soveltamisalaan, on ilmoitettava etukäteen komissiolle perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan nojalla, jos osoitetaan, että kyseinen järjestelmä on itsessään sellainen, että sen nojalla voidaan myöntää perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja valtiontukia. Mikäli kyseisen 93 artiklan 3 kohtaa rikotaan, kansallisen tuomioistuimen on tehtävä siitä kaikki päätelmät kansallisen oikeuden mukaisesti sekä niiden toimien pätevyyden osalta, joilla tukitoimet toteutetaan, että kyseisen määräyksen vastaisesti myönnetyn rahoitustuen takaisinperinnän osalta.

Oikeudenkäyntikulut

51 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä yhteisöjen tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (kolmas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Sellaisesta 23.6.1994 annetussa asetuksessa nro 217/1994 säädetyn kaltaisesta laivojen rakentamiseen ja muuntamiseen myönnettävien tukien järjestelmästä, joka ei kuulu laivanrakennusteollisuudelle myönnettävästä tuesta 21 päivänä joulukuuta 1990 annetun neuvoston direktiivin 90/684/ETY soveltamisalaan, on ilmoitettava etukäteen Euroopan yhteisöjen komissiolle EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan (josta on tullut EY 88 artiklan 3 kohta) nojalla, jos osoitetaan, että kyseinen järjestelmä on itsessään sellainen, että sen nojalla voidaan myöntää EY:n perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa (josta on muutettuna tullut EY 87 artiklan 1 kohta) tarkoitettuja valtiontukia. Mikäli kyseisen 93 artiklan 3 kohtaa rikotaan, kansallisen tuomioistuimen on tehtävä siitä kaikki päätelmät kansallisen oikeuden mukaisesti sekä niiden toimien pätevyyden osalta, joilla tukitoimet toteutetaan, että kyseisen määräyksen vastaisesti myönnetyn rahoitustuen takaisinperinnän osalta.

Allekirjoitukset